

ሰለስተ ጉባኤታት መንፈስ ቅዱስ

ዲ.ዶር ብርሃነ ሰዩም

ሐምሌ 2007

አትላንታ

ታሪኽ ቤተክርስቲያን

- ዘመነ ሓዋርያት
- ዘመነ ሰማኢያት
- ዘመነ ሊቃውንቲ

ታሪኽ ቤተክርስቲያን

- ዘመነ ሓዋርያት

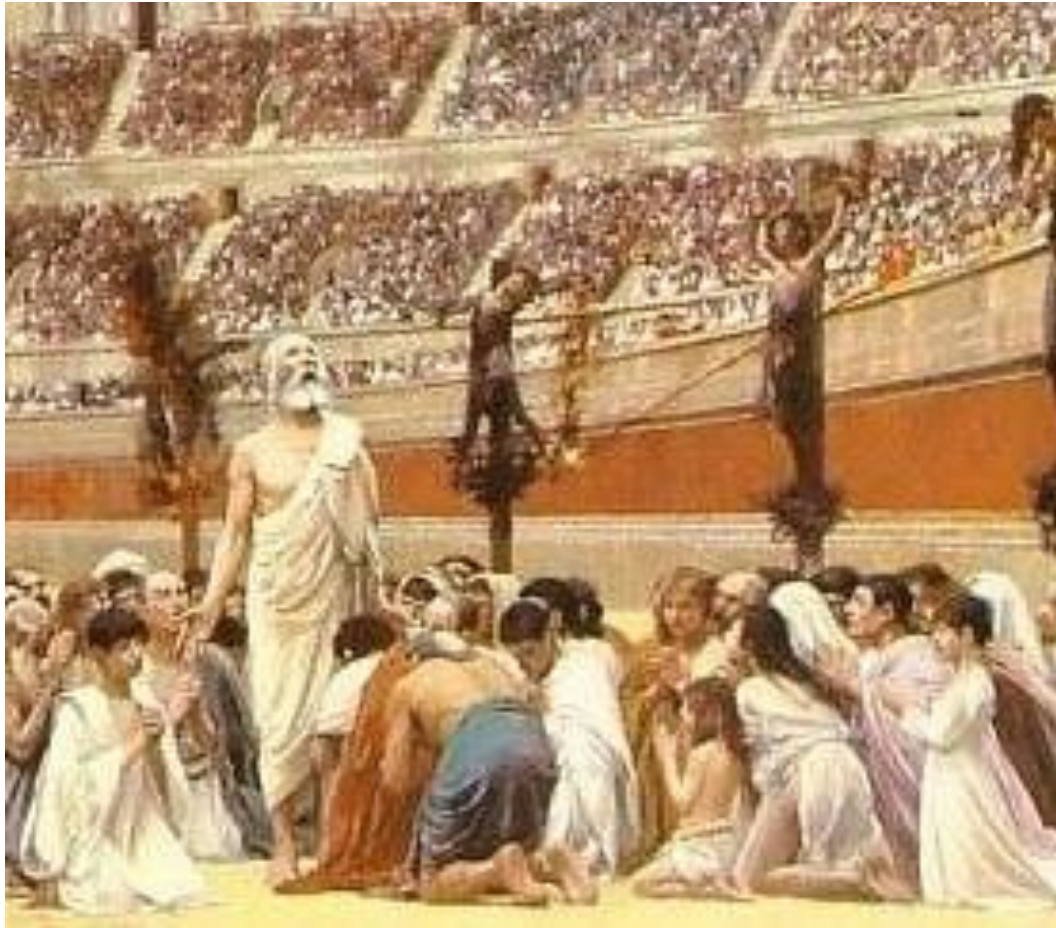
- ዘመነ ሰማዕታት ክሳብ 313

- ቤ/ክ ኣብ ሰደት ኔራ
- ብዙሕ መስዋእትነት ከፊላ

- ዘመነ ሊቃውንቲ

- ቤ/ክ ብ313 ኣብ ሚሊኖ ነጻነት ተኣወጀላ
- ቤ/ክ ክትሰብኽ ክትምህር ጀመረት
- ቤ/ክ ናይ ገዛእ ርእሳ መራሕትን ሕግን ገበረት
 - ምትእትታው ንጉሳውያን መራሕቲ
 - ናፅነት ናይ ምስባክ ወንገል ፀገም ፈጠርላ

እግዚአብሔር ኣፍ ኣንቦሳ ዓጾወ

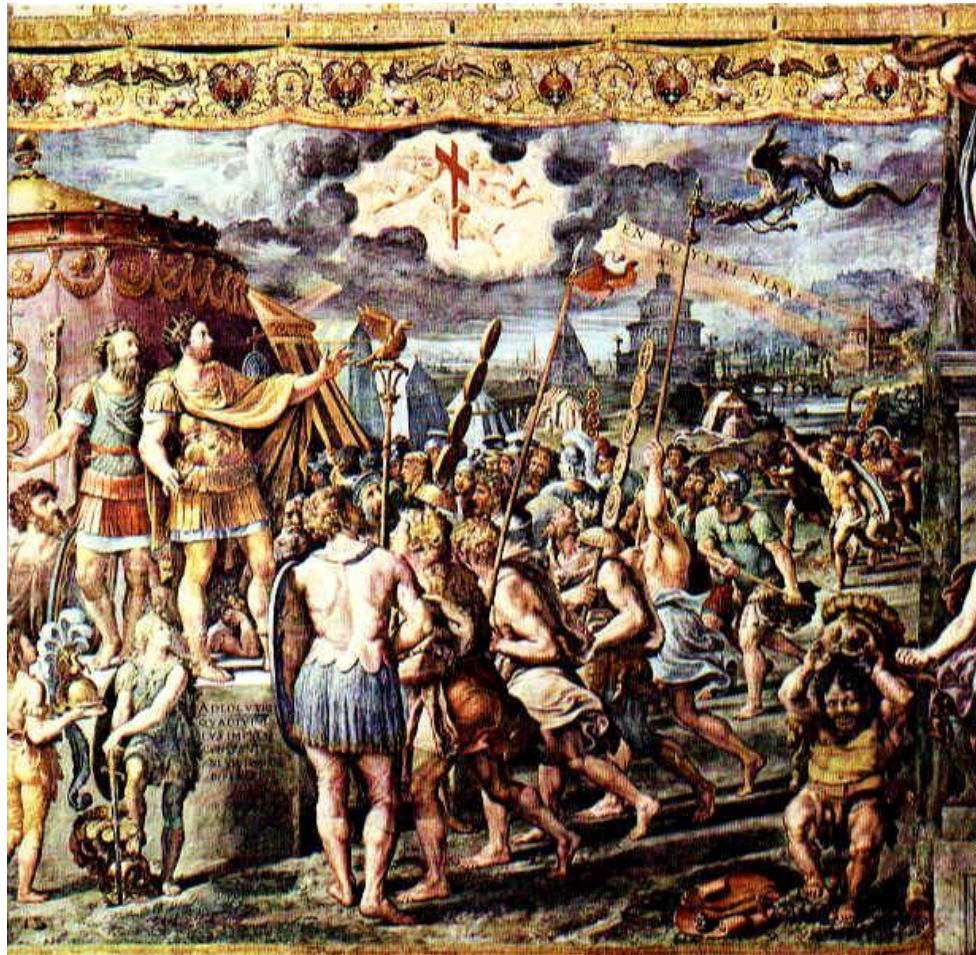

ክርስቲያናት ብሓዊ ክነዱ ክለዉ

ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ

- ኣብ 289 ዓ/ም ኣብ ሜሳ ናይ ሎሚ ዩጎዝላቪያ ተወሊዱ
- ኣቡኡ **ኮንስታንቲስ** ኣዲኡ **ሄለን**
- ኣብ 312 ክርስትና ተቐቢሉ
 - ንናይ ኣቡኡ ኣምላኽ ይልምን ኔሩ
 - ራእይ ናይ መስቀል ኣብ ሰማይ ርእዩ
 - ንኮንስታንቲኖፕል መስሪቱ
 - ንነብሱ ከም ሃዋርያት ይቆፀሩ ኔሩ

ንጉሥ ቁስጦንጢኖስ

- ንቤ/ክ ዓቢ ሰላም አምጻለ
- ክርስቲያናት ከም ሙሴ ከም ዳዊት ጌሮም ተቐበልዎ
- ቤ/ክ ሰላም ምስ ረኸበት ብዛዕባ ስነ-መለኮት ከተስተንትን ጀመረት
 - ናይ ሰላሴ ሓድነትን ሰልስተነትን
 - ናይ ክርስቶስ አምላኽነት

ናይ ኣርዮስ ምልዕዓል

- ኣብ/ኣቦ መጀመርታን መወዳእታን የብሉን
- ወልድ/ውሉድ ግን ድሕሪ ኣቦ እዩ መጺኡ - መጀመርታ ኣለዎ
- ወልድ ብኣብ ዝተፈጥረ
 - “ትቤ ጥብብ ፈጠረኒ መቅደመ ኹሉ ተግባሩ” ምሳሌ 8:23
- እዚ ክሕደት እዚ ብኣርዮስ ተኣታተወ

ናይ ኣርዮስ ምልዕዓል

- ኣርዮስ

- ዓሌቱ ግሪኻዊ ትውልዱ ሊብያ
- መንፈሳዊ ትምህርቲ ኣብ ግብጽን ኣንጾኪያን ዝፈጸመ

- ኣርዮስ ብዙሕ ሰዓቢ ረኸበ

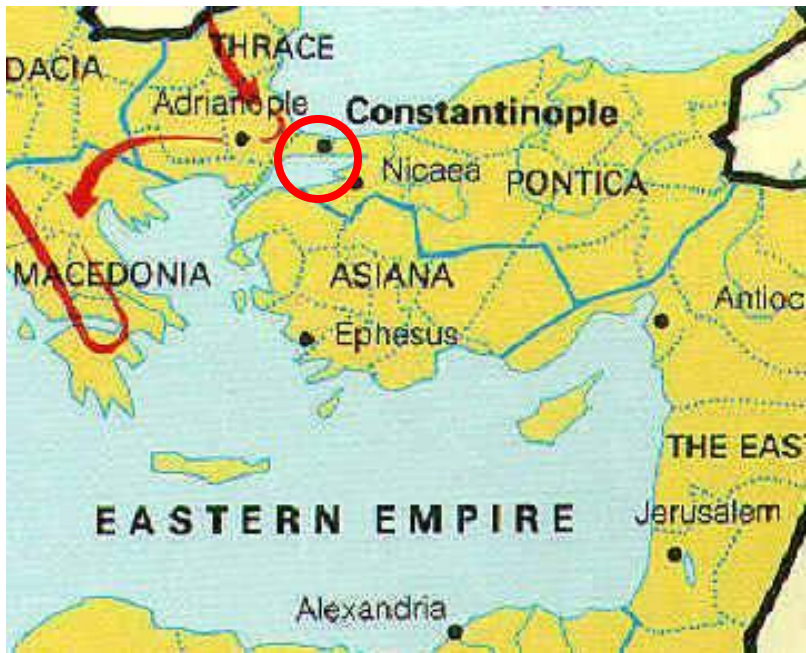
- ንምርዳኡ ቐሊል ስለ ዝኾነ
- ምስቲ ሽዑ ዝነበረ ግሪኻውያን እምነት ይሳነ ስለዝኾነ - **አምላኽ ኣይወልድ/ኣይውለድ**

ናይ ኣርዮስ ክሕደት

- ምስቲ ናይ ክርስትና እምነት ግጭት ፈጠረ
 - ክርስቶስ ቃል ኣምላኽ እዩ
 - ብመለኮቱ ምስ ኣብ ማዕረ
 - ፍጹም ኣምላክ ፍጹም ሰብ ከምዝኾነ - ከምዚ ተዘይከውን ድሕነት ኣይምተረኽበን
- ፓትሪያርክ እለ እስክንድሮስ ኣብ ኣለክሳንድሪያ ኣብ 321 ዓ.ም ዝጸውዖ ጉባኤ ኣርዮስ ተውገዘ
- ኣርዮስ ነቲ ውግዘት ኣይተቀበሎን - መሊሱ ሰዓብቲ ወሰኽ

ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- ኒቕያ ኣብ ቱርኪ ትርከብ
- ንጉስ ቈስጢንጢኖስ ንኹሎም ሊቃውንቲ፡ ጳጳሳት፡ ካህናት፡ ኣቦታት ዓደመ፡ ኣርዮስውን ተዓደመ
- ነፍሲወከፍ ጳጳስ ክልተ ካህናትን ሰልስተ ኣገልገልትን ሓቢሮም ኣብቲ ጉባኤ ተኻፈልቲ ኔሮም
- 318 ጉባኤኛታት ተኻፈሎም
- ሲሶ ናይቶም ኩሎም ጳጳሳት

ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- ፓትርያርክ እለ እስክንድሮስ (Alexander) ካብ ግብጺ 20 ጳጳሳት ሒዙ ተሳቲፉ
- ሓዲ ካብቶም ምስ እለ እስክንድሮስ ኣብቲ ኣኼባ ዝተሳተፈ ሊቀ-ዲያቆን **አትናቴዎስ** እዩ
- ጉባኤ ብንጉስ ቆስጦንጢኖስ ተኸፊቱ
- ቐንዲ ኣጀንዳ ናይቲ ኣኼባ ብዛዕባ ኣርዮስ ዘበገሶ መናፍቕነት ውሳኔ ንምውሳን እዩ

ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- ተሳተፍቲ እቲ ጉባኤ ኣፍልጦኡም ብዛዕባ እቲ ዛዕባ ኣብ ሰልስተ ይምቀሉ
- 1. ናይ ክርስቶስ ኣምላኽነት ዝኣምኑ
 - ናይ ግብጺ፣ እየሩሳሌም፣ ኣንጾኪያ፣ ወዘተ ዝርከብዎም
 - ብፍላይ ሊቀ-ዲያቆን **ኣትናቴዎስ** ብዙሕ ኣበርክቶ ጌሩ
- 2. ኣርዮስን ሰዓብቱን
 - 20 ዝኾኑ ጳጳሳት ኔሮም
- 3. እቶም ዝበዝሑ ኣኼባኛታት
 - ብዛዕባ ናይ ኣርዮስ ክሕደት ኣፍልጦ ዘይነበሮም

ውሳኔ ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- ናይ ክርስቶስ ኣምላኽነት ኣረጋገጹ

- ክርስቶስ

- ፍጹም ሰብ ፍጹም ኣምላኽ
- ካብ ኣብ ዝተወልደ
- ምስ ኣብን መንፈስ ቅዱስን ማዕረ ዝኾነ
- ካብ ኣምላኽ ዝተረኸበ ኣምላኽ
- ካብ ብርሃን ዝተረኸብ ብርሃን
- ንድሕነት ደቂ ሰባት ዝተወልደ

ውሳኔ ናይ ኒቅያ ጉባኤ

- አርዮስን ሰዓብቱን ተወጊዘመ ካብ ቤ/ክ ተፈልዮም ናብ ኢላሪያ ዝተባህለ ቦታ ከም ዝሰደዱ ተገብረ
- በዚ ጉባኤ እዚ ሓድነት ቤ/ክ ከም ዝዕቀብ ተገብረ
- መናፍቓን ዝግብአም መቐጻዕቲ ተቐበሉ
- እቲ ቐኑዕ ዶግማ ቤ/ክ ከም ዝጸንዕ ተጌሩ ነዚ ዘነጽር ናይ እምነት መርገጺ **ጸሎተ ሃይማኖት** ተኣወጀ

ተወሳኺ ውሳኔታት ናይ ኒቕያ ጉባኤ

○ ናይ ትንሳኤ ዕለት

- ሰንበት በዓል ትንሳኤ ከም እትኸውን ጉባኤ ተሰማመዔ
- ቤ/ክ ግብጺ ኸኣ ብዛዕባ ናይቲ ዕለት ክብሪ ዝገልጽ ጽሑፍ ዓመታዊ ንምእመናን ክትዘርግሖ ጉባኤ ተሰማመዔ

○ ዳግማይ ጥምቀት

- ጥምቀት ሓንሳብ ጥራይ ይግበር
- ሃይማኖቱ ኪሒዱ ኔሩ እንተ ተመልሰ ይንሳኡ

ተወሳኺ ውሳኔታት ናይ ኒቕያ ጉባኤ

- አገልገልቲ ቤ/ክ ክምርዓውን ሓዳር ክገብሩን ከም ዝኸእሉ
 - ብጀካ ጳጳሳት ካልኣት ተፈቓደሎም
- አገባብን ስርዓትን ቤ/ክ
 - 20 ዝኾኑ ዓንቀጻት
 - ስልጣን ፓትሪያርክ
 - ብዘይ ፍቓድ ጳጳሳት ካብ ቦታኦም ከምዘይንቀሳቕሱ
- ጉባኤ ኒቕያ ብዓቢ ዓወት ተዘዘመ

ካልኦሮ ጉባኤ ቀረብጥንጥንያ (381)

- The council of Constantinople
- አብ ራብዓይ ክፍለዘመን ሓድሻ ሓሳብ ከተኣታቶ ጀመረ
 - መንፈስ ቅዱስ ኣምላኽ ድዩ? ገለ ሰባት ኣምላኽ ኣይኮነን ክብሉ ጀመሩ (pneumatomachi)
- ንጉስ ትኡዲዮስ (Theodosius) ብዛዕባ መንፈስ ቅዱስ ዘትዮም ሓድነት ቤ/ክ ክሕሎ ጉባኤ ክግበር ጸወዔ

ካልኦይ ጉባኤ ቀራጥንጥንያ (381)

- ብ 381ዓ.ም ኣብ ቀራጥንጥንያ ተገብረ
- 150 ዝኾኑ ሊቃውንቲ ተሳቲፎም
- ኣቦ መንበር ናይ እስክንድርያ ሊቀ ጳጳስ ቀዳማይ ጢሞቴዎስ ነበረ
- ኣብቲ ጉባኤ ቀንዲ ተዋሳኔቲ ዝነበሩ
 - ኣባ ጎርጎርዮስ ዘእንዚናዙን
 - ኣባ ጎርጎርዮስ ዘኑሲስን

ጉባኤ ቀዳሳዊ ግብጽ ገተኛደሉ ቤ/ክ

ምክንያት ናይቲ ጉባኤ

○ ናይ መቅደንዮስ (Macedonius) ክሕደት

● መቅደንዮስ ናይ ቀሳጥንጥንያ ጳጳስ እዩ ኔሩ

● “መንፍስ ቅዱስ ኣምላኽ ኣይኮነን፡ ናይ ኣብን ወልድን ልኡኽ እዩ”

ምክንያት ጉባኤ ቀራሽጥንጥንያ

- ናይ **አቡሊናርያስ** (Apollinarius) ክሕደት
 - ናይ ሎዲቅያ ኤጲስቆጶስ ዝነበረ
 - “ወልድ ብመለኮቱ ምስ ኣብ ማዕረ እዩ፡ ካብ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ነፍስን ኣእምሮን ዘይብሉ ስጋ ለበሰ። ነቲ ዝለበሰ ስጋ ግና መለኮት ነፍስን ኣእምሮን ኮኖ።” ክርስቶስ ናይ ሰብ ነፍሲ ስለዘየብሉ ሓጢአት ክገብር ኣይከኣለን።
 - እዚ ነቲ ናይ ድሕነት መገዲ ዘሰናኸል ክሕደት እዩ

ምክንያት ጉባኤ ቀረጥንጥንያ

- ተውሳኺ ጉዳያት አብቲ ጉባኤ ዝተላዕሉ
 - ውሳኔታት ጉባኤ ኒቅያ ዳግማይ አጽድቆዎ
 - ጳጳስ ብዘይ ፍሉይ ፍቓድ ካብ ቦታ ናብ ቦታ ከዘዋውር ከምዘይከእል

ውጽኢት ጉባኤ ቀራጠጥንጥንያ

- ውሳኔታት ጉባኤ ኒቅያ ዳግማይ አጽዲቆም ንኣርዮስን ሰዓብቱን አወገዘዎም
- ንመቅደንዮስን ንኣቡሊናርዮስን ብውግዘት ፈለይዎም
- መንፈስ ቅዱስ ምስ ኣብን ወልድን ማዕረ ምዃኑ ዚገልጽ ጽሑፍ ኣብ ልዕሊ እቲ ብጉባኤ ኒቅያ ዝተወሰነ ጸሎተ ሃይማኖት ወሰኹሉ

ውጽኢት ጉባኤ ቀዳሳዊ ጥንጥንያ

- “ወነአምን በመንፈስ ቅዱስ እግዚእ ማኅየዊ፡ ዘሰረጸ እም ኣብ፡ ንሰግድ ሎቱ ወንሰብሐ ምስለ ኣብ ወወልድ፡ ዘነበበ በነብያት፡ ወነአምን በኣሓቲ ቅድስት ቤተ ክርስትያን እንተ ላዕለ ኹሉ ጉባኤ ዝሓዋርያት፡ ወነአምን በኣሓቲ ጥምቀት ለስርየተ ኃጢአት፡ ወንሴፎ ትንሳኤ ሙታን ወሕይወተ ዘይመጽእ ለዓለመ ዓለም”

ሳልሳይ ጉባኤ ኤፌዶን

- ብዙመን ቴዎድሶስ ኣብ ብዓለ ጴጌጤቆስጤ ኣብ እንዳ ማርያም ቤ/ክ ብ431 ዓ.ም ኣብ ኤፌዶን ተገብረ
- ምክንያት እቲ ጉባኤ
 - ናይ ቊስጥንጥንያ ሊቀ ጳጳስ ዝነበረ ናይ **ንስጥሮስ** ክሕደት

በግሪክ ዝተጻሕፈ ቅዳሕ ናይ ጉባኤ ኤፌሶን

ክህደት ንስጥሮስ

- ንስጥሮስ ምስ 16 ጳጳሳትን ብወተሃደራት ተዓጂቡ እዩ ኣብቲ ጉባኤ ተሳቲፉ
- ንስጥሮስ ምስ ንጉስ ቴዎድሮስ ጥቡቕ ርክብ ነበሮ
- ንስጥሮስ ድምጹ ጥዑም ፍሉይ ክእለት ዘረባ ነበሮ

ክሕደት ንስጥሮስ

- “እግዚአብሔር ወልድ ናብዚ ዓለም መጸኢ ካብ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ከይተወልደ ኸሎ፡ ወዲ እግዚአብሔር ኣብ ስለ ዝኾነ ምስ ኣቡኡ ማዕረ እዩ። ካብ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ምስ ተወልደ ግና ኣካሉ ክልተ እዩ። እቲ ሓደ ወዲ እግዚአብሔር፡ እቲ ሓደ ወዲ ማርያም እዩ። ኣምላኽ ካብ ሰብ ክውለድ ስለ ዘይከኣል፡ **ቅድስቲ ድንግል ማርያም ወላዲት ሰብ ደኣ እምበር ወላዲት ኣምላኽ ኣይኮነትን**”

ክሕደት ንስጥሮስ

- ካብ ማርያም ዝተወልደ ዕሩቕ ብእሲ እዩ ኢሉ ይኣምን
- “ሱብ ተራከቦ ወልደ እግዚአብሔር ለወልደ ማርያም በዮርዳኖስ ረሰዮ ኣምላክ በጸጋ”።
- መልኮት ድሕሪ ጥምቀት እዩ ተውሂድዎ
- ማይ ብቡምባ ከም ዝሓልፍ፣ ቃል ድማ ብማህጸን ማርያም ሓለፈ፣ ስለዚ ማርያም ወላዲት ሱብ ደኣ እምበር ወላዲት ኣምላኽ ኣይትበሃልን”

ክሕደት ንስጥሮስ

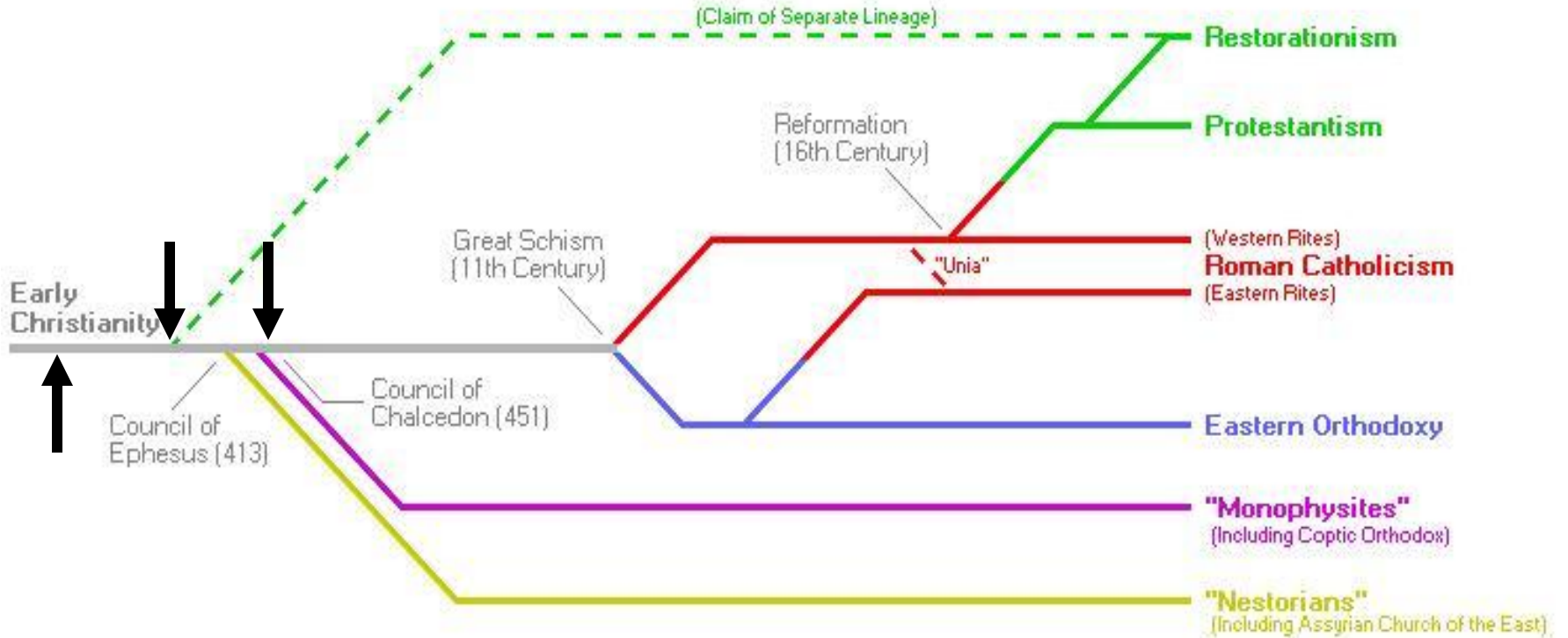
- ነዚ ናይ ንስጥሮስ ክሕደት ካብ ፈለማ ዝተቃወሞ ቅዱስ ቄርሎስ ናይ እስክንድርያ ፓትርያርክ ዝነበረ እዩ
- ንስጥሮስ ካብ ጌግኡ ክምለስ ብዙሕ ተለማኑ ግን ብትዕቢት ተመሊኡ ክምለስ ፍቓደኛ ኣይነበረን

ውጽኢት ጉባኤ ኤፌዴሪን

- ንንስጥሮስ አወጊዞም ካብ ቤ/ክ ፈለይዎ
- ክርስቶስ ምስ ኣብን ምስ መንፈስ ቅዱስን ማዕረ ምዃኑን፡ ቅድስቲ ድንግል ማርያም ከኣ ወላዲት ኣምላኽ ምዃናን ኣረጋገጹ።
- “ድንግል ማርያም ንኣምላኽ ብሰጋ ስለ ዝወለደቶ ብኣማን ወላዲተ ኣምላኽ እያ”

ድሕሪ ሰለስተ ጉባኤታት

- ኣብዘን ሰለስተ ጉባኤታት ቤ/ክ ሓንቲ ነበረት፡ ፍልልይ ኣይነበራን
- ድሕሪ ዘን ሰለስተ ጉባኤታት ግን ቤ/ክ ከትፈላለ ጀመረት

ሕቶ

- አርዮስ አበየናይ ጉባኤ ተወገዘ
 - ጉባኤ ኒቕያ
 - ጉባኤ ቁስጥንጥንያ
 - ጉባኤ ኤፌሶን

ሕቶ

- አርዮስ አበየናይ ጉባኤ ተወገዘ
 - ጉባኤ ኒቕያ
 - ጉባኤ ቁስጥንጥንያ
 - ጉባኤ ኤፌሶን

ሕቶ

- ማርያም አበየናይ ጉባኤ ወላዲተ አምላኽ ምኅና ተረጋጊዶ
 - ጉባኤ ኒቅያ
 - ጉባኤ ቁስጥንጥንያ
 - ጉባኤ ኤፌሶን

ሕቶ

- ማርያም መዓስ ወላዲተ ኣምላኽ ምዃና ተረጋጊዶ
 - ጉባኤ ኒቕያ
 - ጉባኤ ቁስጥንጥንያ
 - ጉባኤ ኤፌሶን